

✠ ПОСНАЈ БОГ

ČAS OPIS EVANGELSKICH SERBOŬ

12. číslo

Budyšin, december 1967

Lětnik 17

Měrćin Nowak-Njehorński

Serbske hody

Z Božej nocy hłosy krasne
Njesu nowe poselstwo.
Swětło swětej schadza jasne,
Powěsć słyši čłowjestwo:

Měr a pokoj za ludži
Dobrej wole na zemi.

Zwonja radosć zwony wšudže,
Pokoj ludžom, ludam měr.
Betlehemska powěsć budže
Swětej nadžiža a měr.

Hodowna k nam hwězda witaž,
Hodowny nam pokoj swita!

A měr ze slóncom počehnje,
A čmowy strach so pominje.
Tuž spěwa ert a wutroba
Kaž tam ta syła jandželska:

Čeść budź Bohu we wysokosci,
Měr na zemi a čłowjekam dobre
spodobanje.

Chor z oratorija „Zyma“
Korle Awgusta Kocora

Po H. Zejlerju
Jurij Brězan

A w tym času budže korjeń Izajowy postajeny za chorhoj pohanam. Jez. 11, 10

Tute słowo ma woprawdže adwentski a hodowny zynk. Snano so hnydom dopominamy na rjany, luby kěrluš za hody — w serbskich přewarskich steji wón, tež z dobrym prawom, mjez spěwami za swjatý adwent:

So hałžka zazeleni
nam z cunjoh' korjenja,
kaž stari zaspěwali,
ta z Jesse wuchadza.
Je njesla rōžičku
drje wosrjedź zymskoh' časa
w pońcy luboznu.

Jesse a Izaj je jedyn a samsny. To je jenož rěčny rozděl po hebrejskej a lačanskej Bibliji. Izaj je nan krala Dawida. A z Dawidoweho naroda — abo tudy ze słowami profety a kěrlušerja: z korjenja Izajoweho — měješe Mesias přinč. A Jezus bě tón, w kotrymž su so wěšćenja starych dopjelnile; woni su jeho mjenowali „Chryšće, ty syno Davidowy“. A wón je sej to dał lubić.

A k hodam je so to stało, zo bu tutón korjeń Izajowy postajeny za chorhoj pohanam, to rěka wšěm ludam, nic jenož židowskemu. Hodowny jandžel je připowědał wulke wjesele, kotrež „so wšemu ludu dōstanje“, dokelž je so Zbōžnik narodzil, mjenujcy Chrystus „Knjez z Dawidowym měšće“. Rěka nětko „wšemu ludu“ jenož „židowskemu“, abo „wšemu ludu na swěće“? My to tak wukładujemy, kaž je to starc Simeon tak jasnje a krasnje wuprajil, jako pozdžišo dźěčatko w templu na rukomaj dzeržeše prajo: „Mojej woči stej twojeho Zbōžnika widžalej, kotrež sy přihotował přede wšitkimi ludami, swětlo k rozswěćenju pohanow a ke chwalebje twojeho israelskeho luda.“ (Luk. 2, 30 sc.)

A hdyž my lětsa zaso hladamy na Jezusowe dźěćo w žlobje ležo, potom widžimy we nim w duchu nic jenož lubozne dźěčatko, wo kotrymž so spěwa we wšelakich staršich abo nowšich hodownych kěrlušach, ale tež muža na křižu, kiž je za wšitkich wumrěł a so sčinił Zbōžnik wšeho swěta. Jezusowy narod w Bethlehemy bě chuduška a zrudna naležnosć! „Bethlehem je tehdom zaslužil“, tak wón 1530 předuje, „zo bychy jón do hele začisnyli, dokelž swojemu Zbōžnikaj tak malo česće wopokazuje, zo jemu ani kolebku ani zawk abo hłowak nje-požči. Jeho kolebka bě najprjedy mačerny klin, potom žlob, z kotrehož kruwy žeru. A hač drje měješe wboha njedźelnica cōplu drastu, zo njeby so nazymniła? Přetož tu nichto njeje, kiž chcyše dźěsću a mačeri něšto požčić abo woběmaj služić abo jimaj z najmjeńšim pomhać!“ Nichto njeje sebi tehdom myslil, zo jednaše so při Jezusowym narodže wo „ekumenisku“, swětodaloku wěc a naležnosć! A — Bože puće so wšelake! — džensa swjeca woni hody po wšěm swěće! Džensa je woprawdže chorhoj ze žlobikom a z křižom postajena we wšitkich dźělach tuteje zemje. Jenož zo bychmy

My wěmy wšitcy, zo je naš D. Měrčin Luther na hrodže Wartburg Nowy Zakoń přeložil. To pak njeje to jeničke z jeho pjera w tehdomnišich dnjach. Mjez druhim je wón tam tež započal, swoju „Cyrkwinsku postilu“, t. r. zberku přédowanow, wudać. Přeni dźěl běše jeho hodowna a druhi jeho adwentska postila. Tak wažne běchu jemu hody, kotrež je 1521 na Wartburg dožiwił, zo běše hodowne připowědanje přenje, štož wón w tutej zberce pisaše. Hač do najdrobnjšeho tam hodownu stawiznu wopisuje a wukładuje. Tak rěka na příklad w jeho přédowanju wo Luk. 2:

„Swjedžen wo narodže našeho lubeho knjeza Jezom Crhysta je wosebje tohodla mjez křesćanami wustajeny, zo by so tajka powěsć přédowala a derje wukla, zo by w pomjatku młodych a druhich čłowjekow wostała, zo bychy ju prawje z wutrobu zapřijeli a wuknyli, swojeho Zbōžnika prawje poznac. — Njeje to knježenje, kotraž bě blisko k porodu, jara wobčežne a čežko bylo, zo dyrbi so runje w tym času, wosrjedź zymy, pozběhnyć, přez kraj daloki puć do cuzeho města čahnyć, hđež wona njeznata běše a žane město njewěděše? A z tym so pokazuje, zo je pola tuteju čłowjekow wulka chudoba byla, zo njeje Jozef mohl jej to zalutowac a ju doma wostajic pola swojich abo jejnych přecelow, hač by wona dźěčatko porodžila. Ně, wona dyrbi z nim tajki daloki puć hić, přetož z Galilejskeje hač do Židowskeho kraja k městu Bethlehem je tak daloko, jeli-žo nic dale, kaž pola nas ze Sakskeje do Frankiskeje, a staj wobaj swoje wosebdenstwo sobuwuzalaj. Snadž je Jozef za naju jednoho wosta sobu wzał.“

Jako wonaj nětko do Bethlehema přindžeštaj a bě čas runje došo, zo dyrbješe wona porodzić, běše wšitka wěc hubjena, přetož wona nikoho nje-namaka, kotryž ju snadž chce, ale dyrbješe ze swojim Jozefom we wotwrjenej hrōdži, hđež skót chudych a druhich ludži stejše, wostać, a nje-namaka žanu potřebu ani pomoc k swojemu porodej.

Rozpomńće sej, lube žony, tam njebě nichto, kiž mohl dźěčatko kupac, ani njebě tam cōpla ani zymna woda. Mać bě sama baba a džowka. Stó je ju wučil, dokelž njeběše hač dotal dźěćo mēta? My dyrbimy so džiwac, zo njeje wbohe dźěčatko zmjerznylo! W hrōdži leži dźěćo, nic na hrodže! To dyrbimy woprawdže z wutrobu zapřijeć, kaž je so naš luby knjez Jezus tak hubjenje do swěta narodzil. To njesměmy nihdy zabyć, dokelž wosebje w jandželskim přédowanju slyšimy, zo je so nam to wšitko k lěpsěmu stało. Přetož tudy widžimy wy-

my a wšitcy, kiž to tu spěwaja, wědželi, zo ta hałžka, kiž so hišće džensa zazeleni z cunjoh' korjenja Izajoweho je

„Naš srědnik Chrystus sam,
kiž wumó z hrěcha, z horja,
ze smjerće pomha nam.“

Hamjeń.

La.

soki a džiwny skutk Boži, zo je hubjeného čłowjeskeho naroda dla swojemu jeničkemu narodzenemu Synej dał čowsku naturu na to wzac a so wěrný čłowjek narodzić, zo by wšitku našu slabosć, hubjenosć, haj tež naše hrěchi njesl — hačrunjež je sam bjez hrěchow — a so dał k woporej za nje, zo bychmy nawukli, so jemu za tajku wosebnu dobrotu džakowac a jeho chwalić. Tajka wulka česć, zo je so wěčny Syn wěčného Wótca naš bratr sčinił a naše čělo a našu krej na so wzał, njeje so jandželam, ale nam čłowjekam stała. Hdy bychy čłowjekoj to prawje wopomniłi a z wutrobu chcyli wěrić, dyrbjała nam wěsće tajka njewurjeknjena hnada a dobrota našeho lubeho Boha a Knjeza wulku, wysoku wjeselosć načinić a nas k tomu nućić, zo bychmy so Bohu za to wšo z wutrobu džakowali, jeho lubowali a so radzi po jeho woli zadžerželi.“

Kaž smy slyšeli, bě Luther najprjedy swoju hodownu postilu spisał, potom hakle swoju adwentsku. Tohodla njech nětko sčěhuje něšto z adwentskeho přédowanja jeho Wartburgskeho časa wo epistulu za 1. adwent (list na Romskich 13), wo kotrež tež lětsa předuje. W tym je Luther skoro ludowy moler. Wón nam moluje rańše zerja, kajkež je je widzał ze swojim woknom z Wartburgi, jako adwentski wobraz. Na dworje deleka so jemu zdawa pata, kiž kurjatka z hromadźuje pod křidle, znamjo za Zbōžnika, kiž je na swět přišo, zo by sebi tež swój lud hromadžil a jón škital přeciwo wšemu strachej, kiž hrozy wot hrěcha a čerta. A tak wón předuje:

„Zerja su, hdyž je nóc zašla a džen je so přibližil. My widžimy, kak wšitke zwěrjata so hibaja, ptački spěwaja, čłowjekoj stawaja, a so nam zda, zo so cyly swět wobnowja a wšitke wěcy so wožiwja, hdyž zaswita a zerja so rozšěrja. Tajki džen čini nam tež najlubozniše slōnčko Jezus Chrystus. — A runje kaž lube Bože slōnčko njebudže přez nič začěmnjene, ale dyrbi wšitkim swěćić, tak cyly swět jeho swětlo a blyšč wužiwa, tak je Chrystus, naš Knjez, njesměrne žorlo wšerje hnady, prawdy, prawdosće, mdrošće, žiwjenja. A štož chce — nichto njeje wuzamknjeny — jeho hnady wužiwać, tón njech k njemu přeco zaso dze po žiwu wodu, kotraž ženje njewuschnje ani njezastanje. Wy wšitcy maće jeje — tuteje hnady dosć, haj nadosć.“

A wo připowědanju jandžela w Božej nocy „wam je so džensa Zbōžnik narodzil“ praji wón:

„Tute słowa dyrbiće sebi ze zlotymi a wōhniwymi pismikami do wutrobow pisać. Jandžel njepraji: Ja připowědam wam wulki, žadny, džiwny skutk, wo kotrymž hišće njemōžachu wědžec, hač bychy so toho samoho wjeselili a jón přijeli, ně, tak praji wón: Ja přinjesu wam lutu wjeselosć, nic snadnu, ale wulku. A tajka wjeselosć njeđže na wulke bohatstwo, móc, swobodu, čiche a pokojne žiwjenje na swěće ale na tutón nowy narod. Ně, to njebě žadny stary, wšedny

narod, kaž wšitcy kejzorjo a kralojo so narodža, žadyn narod w hrěchach a k smjerći, ale jara troštny a zbožny narod k žiwjenju. A tón dyrbi a može sam nam jeno wulke wjesele načinić. — Swět je wjesoly a radostny, ma-li pjenjezy a kublo, móc a časć. Wuruđžena a hubjena wutroba pak sej ničo dale nježada hač trošt a pokoj, zo móhla wědžeć, hač ma hnadneho Boha. A tuta wjesolosć, z kotrejež ma wuruđžena a styskna wutroba měr a pokoj, je tak wulka, zo tej napřečo wša swětna radosć smjerdži. Tuž dyrbimy wšëm nastroženym swědomjam tak přédować, kaž jandžel tu připowěda: Njebojće so, ale postuchajće na mnje wšitcy, kiž sće hubjeneje a wuruđženeje wutroby, ja přinjesu wam wjesolu powěsć.“

To bě jenož něšto jako přiříklad za to, zo běše Luther woprawdže prawy a dobry adwentski a hodowny předar, wězo z wurazami tehdomnišeho časa. Ale runje tak je so jako tajki předar wopokazał ze swojimi kěrlušemi. Wšak wěmy, zo je Luther nam nimo swjateho Pisma w maćeršćinje a katechizma tež daril spěwarske. Wězo je wosada tež hižom do reformacije něšto spěwala, ale nic wjele. Spěwarske knihi docyla njemějachu. Woni spěwachu z hłowy, na přiříklad na wulkich rónnych časach krótku štučku, tak jutry „Chryst je z rowa stanył“, swjatki „Nětk swjatoch Ducha prosymy wo prawu wěru“ a hody „Budź Jezom Chryšće chwaleny, wot čistej knježny rodzeny.“ Po tutych krótkich hronach je Luther kěrluše spisał, tak za hody

„Budź, Jezum Chryšće, chwaleny,
zo sy čłowjek rodzeny.

Či mać je knježna počiwla,
to jandželjo so wjesela!
Kyrieleis.“

Abo Luther je so zložil po starych lačanskich spěwach. Tak nastašej kěrlušej, kotrež njestejitej w našich serbskich spěwarskich: „Nětk přiřdž, pohanow Zbožniko“ (Nun komm, der Heiden Heiland) a „Chrysta my rjenje chwalimy“ ((Christum wir sollen loben schön). Po hodownych stawiznach samych je nastal jeho rjany kěrluš:

„Ja z njebjes dele přichadžam,
tež dobre nowiny ja mam,
wšo dobre chcu wam powědać
a wo tym takle zaspěwać.“

A potom scěhuje, kaž wšitcy wěmy, krasne rozkladowanje a přetworjenje powěsće jandžela z hodowneho scenja. Wón sam mjenuje tutón kěrluš „Džěćacy spěw na Chrystusowy narod“. Wón je sam nastork k tomu dostał přez hodowne hraće a spěwanje swojich džěci. Znaja jón naše džěci, znajemy my sami 15 štučkow?

Ja směm tu dodać dopomnjeće něm-skeho wojaka z wójskeje jatby hody 1945 w Egyptowskej. Němscy wojacy chychu hody swjećić a mjez druhim spěwać „Ja z njebjes dele přichadžam“. Teksty před sobu njemějachu. Ale přenju štučku skoro wšitcy z hłowy móžachu. To bě mócný spěw ze stow ertow, kotryž so zanjesa. Tež druha štučka so hišće někak poradži.

Z třećeje a wosebje ze štwórtej klacaše chětro. Ale potom bě woprawdže kónc znajmjeńša delekach w lěhwje. Što pak bě slyšeć? Jedyn krasny solospěw z rjanym, mjehkim hłosom dele přiřdže, skoro z njebjes, ale nic přez ert jandželski, ně, w jendželskej uniformje steješe na stražnej wěži afrikanski wojak, kiž sam dospěwa, a wón móžeše wšitke 15 štučkow z hłowy w němскеj řeči. Wón běše je jako džěćo w němскеj lutherskej misionскеj šuli nawuknył w rańšej Africe a njebě ničo zabył. Někotry němски wojak je so tehdom jara džiwla a so tež trochu — hańbowal, zo jedyn čor-

W tutym domje je Luther jako šuler bydlil pola Cottec swójby.

nuch wjace móžeše hač wón, haj hač wšitcy druzi Němcy tam w lěhwje!

Ale wróćo k Luthereji! Runje tak po hodownej stawiznje je wón pěsnił:

„So z njebjes syla jandželska
tam pastyrjam je zjewila,
či džachu: Džěćo lubozne
tam w twjerdym žlobje widžeć je.“

Hodownu myšličku je tež wuprajil w kěrlušu „Nětk wjeselće so, kře-sćenjo“:

„Wón džeše k swojom' Synowi:
Čas žada moju hnadu;
dži na zemju, mój najlubši,
daj chudym zbožnu radu. —
Bóh Syn bu Wótcu poslušny,
k nam na zemju hew přiřdže,
wot čistej knježny podjaty,
hrěch njebě we nim nihdže;
móc bójsku swoju potaji
we chudej čłowskej slabosći,
hdyž čerta chcyše jimać.

Wězo njechamy, dokelž mamy runje hody, jednostronsce prajić, zo bě Luther jenož hodowny předar, wón bě runje tak tež jutrowny a swjatkowski předar a wosebje tež prawy posol čicheho pjatka. Ale wón je hody lubował, dokelž je toho lubował, kiž je so

w Božej nocy narodzil! Hodowničku popođnju 1540 je wón w swojim přédowanju wo Luk. 2, 10 sc. wuznał a wobswědčil: „To džěćatko Chrystus je mój, a ja chcu jo lubować wyše wšeho kubla, časće a tolerjow.“ La.

„Kak powitam ja tebe, mój Jezu najlubši?“

Swěćki so na adwentskim wěncu swěćachu. Młode holcy, kotrež běchu so do koła wokoło wěncu zesydale, spěwachu: „Kak powitam ja tebe, mój Jezu najlubši?“ Kěrluš dospěwawši rjekny Hilža: „Ach, to pak je krasny adwentski kěrluš! Ja sej njemóžu adwentski čas bjez njeho myslić!“

„Pawoł Gerhardt je jón nam spěsnił.“

„Pawoł Gerhardt? Ach haj, njebě to najwjetši ewangelski kěrlušer po Lutheru?“

Pawoł Gerhardt je so narodzil w Gräfenhainichen w léce 1607. Jeho nan běše tam korčmar a wjesnjano-sta. Ze štyrnaće létami zhubi Pawoł swoju mać. Z pjatnaće létami přiřdže na jara krutu wjerchowsku šulu w Grimma, zo by so na dušowpastyr-stwo přiřhotał. Po studiju bu Pawoł Gerhardt domjacy wučer a pomocny předar w Berlinje. Hakle z 45 létami bu wón za probšta powołany w Mittenwalde. Tam so woženj z džowku adwokata Bertholda. Po šěsć létach bu za fararja cyrkwy swj. Mikławša w Berlinje powołany.

Po třiceciletnej wójnje bě ličba Berlinskich wobydlerjow na 6000 spadnyla. Poněčim poča Berlin zaso rosć. Tu w Berlinje nazhoni Pawoł Gerhardt wjele horja. Wot swojich štyri džěci zemřechu jemu tři. Tež jeho mandželska čežko schori a zemře po třinaćelětnym zbožownym zhromadnym žiwjenju.

Pawoł Gerhardt je tež spěsnił kěrluš „Ach, poruč Bohu swěru . . .“ To, štož wón tam wopisuje, je wón sam dožiwił. Dokelž bě so kurwjerch z lutherskimi duchownymi w Berlinje zwadžil, dyrbeše tež Pawoł Gerhardt swojeho wuznaća dla duchowne zastojnstwo zložić. Potom pak bu farar w Lubinje w Blótach. Tam smědžeše hišće sydom lét w Knjezowej winicy skutkować. Ze 69 létami wza jeho Knjez k sebi.

„Hdy pak je naš adwentski kěrluš nastal?“

„Najskerje w Mittenwaldskim času abo přenje léta w Berlinje.“

Pawoł Gerhardt je 130 kěrlušow napisal. Najznaćiše su: „Hlej, čłowče, Bože jehnjatko“ (Spěwarske čislo 78), „Pój, wutroba, a wjesel so“ (čo. 576), „Staň, wutroba a spěwaj“ (čo. 537), „Ja so či, Božo, džakuju“ (čo. 315), „Hdyž Bóh je přecel za mnje“ (čo. 428), a wšelke druge, kotrež w našich serbskich Spěwarskich njejsu wotčísćane. Gerhardtowe kěrluše su počne wěry a nadžije do Boha.

Z jeho kěrlušow je spóznać, zo je njeje jenož z hłowy, ale předewšëm z wutrobu pisał.

Tute čisło płaći 0,50 hr.

Lube džěci, tutu wutřihanku je Wam Waš luby serbski wuj z Čěskeje pósłal. A k tomu piše:

Maće w hodownym času na blidže abo na polcy tajki mały transparent, za kotryž swěčku stajěće? Ně? Tuž sej jedyn serbske drasty. — A wy maće tajki? Ale wěsće njeje serbski. Spytajće to potajkim a sčínće sej serbski transparent!

Wzmiće rysowanku a pawzowu (pergamentowu) papjeru. Rysowanku přepawzujće na čorný sylny karton a čisće ju wutřihajće. We wjetším formaće so hodži tež lěpjene drjewo (Sperrholz).

K podlěpjowanju bjerjemy dobru (!) kenclisku papjeru, kotruž wobarbimy z wodowymi barbami abo z barbojnymi tušemi. Barba dyrbi syta (intensiwna) być, nic přebleda. — Technika wězo njedowoluje respektować wšě nadrobnosće serbske drasty. A tu su barby: syta žolta: hwězdy; oker (na bruń žolta): žlobik, wowca, jaka maleje holčki; slaba bruna (siena palena): wobliča a ruce; syta na čerwjeń bruna (siena a karmin): kij, noha Marje, Jozefowy kabat; émowomódra: muskej čapce, Marijna jaka, nohajcy wulkeje holcy; sswětłomódra: Marijna hawba, tři fale, mužowy plašć; šěra: jaka wulkeje holcy; swětłočerwjena (cinober): hawbje holcow, noha maleje holčki; émowočerwjena: suknya maleje holčki; zelena: sukni Marje a wulkeje holcy.

Stary wuj powěda . . .

Hižom měsacy dołho přebywaše Gerhard w hojerni za woči w Durinskim lěsu. Nětk bě zyma začahnyła. Wulke a hluboke lěsy běchu ze sněhom zawodžete. W měsće, hdžež bě Gerhard wotrostł, njebě tajku krasnosć ženje dožiwić móhl. Při wšěm pak běše Gerhardej styskno: Kak dołho budžetej jeho woči tule krasnosć hišće widžec směć?! Tež hody dyrbbeše Gerhard w hojerni přežiwić. Jeho žona přińdže na wopyt a po hodžoch zaso wotjědže. Gerhard njechaše přechod do noweho lěta w hojerni dožiwić. Hdže pak hewak? Tu přińdže jemu na mysle, zo bě tam we wokolinje něhdže jeho stary wuj žiwy. Tón budže so zawěsće wjeselić, hdyž jeho něchtó na stare dny wopyta.

Tak poda so Gerhard sylwester rano z póstowym awtom do tamneho městačka, hdžež wuj z četu bydleşe. Zady stareho hrodu, wosrjedź lěsa, namaka Gerhard wujowe bydlenje. Staraj čłowjekaj so z wutroby wjeselištaj. Tak so poslednje hodžiny stareho lěta nimo měry ruče minychu.

Gerhard njewědžeše so dopomnić, zo bě hdy we swojim žiwjenju posledni dzeń lěta tak čicho a nutrnje do-

žiwił. Dotal běše to tak: wjele přečelow, wjele hudžby a wjele — palenca. Tak njeměješe znajmjeńša chwile, zmylki stareho lěta rozpominac.

Prašeše so wuja: „Wujo, bě to pola tebe tež tak, zo su ludžo z wulkej haru stare lěto skónčili?“

A wuj poča powědać:

„Ja wšak njewěm, hač so wěš dopomnić. Mój nan, bratr twojeje wowki, měješe w Lutherowym měsće Eisleben korčmu. Trochu na kromje města. Mějachmy — pjeć džěci běchmy — daloki puć do šule. Sylwester bě jenož mało hosći w korčmje. Někotři hornicy, hewak nihtó. Naša korčma běše wosebje za lětnich hosći. Nan a mać měještaj pak přeco něšto za džělo. My džěci dyrbjachmy so tuž same zaběrać.

A něhdy přińdže nam na sylwester-skim dnju na mysle, wołoj leć. Najstarša sotra přěni raz pospyta. Potom moja sotra Marta. Ale spiritusowy warjak njebě čisće w porjadku. Mój najmlědši bratr chcyše kapku spiritusa přileć. Njekedžbowaše pak na to, zo njebě płomješko wuhasnjene. Bleša rozleća a spiritus so wukidny na moju sotru. We wokomiku so sotra paleše. Wołachmy wo pomoc a nan

přileća dó jstwy. Chcyše woheń z přikrywom zadusyć. To pak so jemu čisće njeporadzi. Tuž kidny bow z wodu přez moju sotru. Płomjenja běchu podušene. Moja sotra so wiješe w boslosćach. Nan zapřahny chětre konja a dowjeze ju hišće do polnocy k lékařej do Eislebena. Moja sotra bu wuchowana, ale čas žiwjenja wobchowa znamjenja njezboža w mjezwoću, na šiji a na rukomaj. Tónle wječor njejsym zabyć móhl. A tohodla sym wot toho časa posledni dzeń lěta stajnje tak dožiwił, kaž ty tu džensa pola naju.“

Krótko do dwanaćich wza stary wuj Bibliju a čitaše z njeje. Jako bě 90. psalm dočital, započa so nowe lěto. Četa wočini wokno, zдалoka bě zwońjenje slyšeć. Hewak běše wšo čicho. Podachu sej ruki a přejachu sej Bože zohnowanje a strowotu za nowe lěto. Wuj sydny so za klawěr a hraješe kěrluš: „Nječ Bohu džakuje so wutroba wšěch ludži . . .“ Potom so pomodlichu, a džěchu do loža.

Gerhard njeměžeše hnydom wusnyć. Přeco zaso klinčachu jemu słowa z 90. psalma we wušomaj: „Tohodla zańdu wšitke naše dny přez twój hněw, my naše lěta dokonjamy kaž bledženje . . . Přetož wono se minu, jako bychmy lećeli.“

Do Eisenacha!

Čehodla?

Dokelž wot swójeho 14. hač do 18. léta přebywał, 1497–1501.

Luther bě najprjedy z Mansfelda do Magdeburga na šulu přišol. Čehodla njeje tam šulu dochodzil?

Z wěstosću to njewěmy. Snano staj so staršej dopomniłoj, zo by Martin w Eisenachu so lěpje měč móhl. Lutherec staršej wšak běštaj wobaj z Eisenachskeje wokoliny a měještaj tam swojich přiwuznych, w Eisenachu samym tež.

Je Luther w Eisenachu pola swojich přiwuznych bydlił?

Ně! Lutherec nan drje bě tajku nazdiju w sebi nosyl, ale najskerje je přecelstwo w přežara skromnych wobstojnosćach žiwe bylo, zo bychu šulerja pola sebje hospodowač móhli.

Je znate, hdže je Luther w Eisenachu za swój šulski čas bydlił?

Samo chěža hišće steji, w kotrejž jeho swójbja Cotta lubje hospodowaše.

Na kajke wašnje je mały Lutherec hólcěk z Mansfelda do jich domow přišol?

Cottec mać je so mjez spěwacymi šulerjemi Martina Luthera dohladała, dokelž wón tak wosebje nutrne a pěknje spěwaše. Wón so jej lubješe a tuž wona jemu hospodu w swojim domje poskići.

Do kajkeje woršty drje swójbja Cotta słušeše?

Hdyž jeje nahladnu, zrumnu, haj wosebnu chěžu widziš, předstajiš sebi tutu swójbju jako poměrnje zamožitu. — Chěža bu w poslednjeje wójnje čezko wobškodžena, ale po wójnje ju jara rjenje wuporjedžichu.

Je Martin Luther tam darmo bydlił?

Martin je za to jednoho hólca z jich přecelstwa w šuli a při šulskich džělach podpěrał.

Je młody Luther w kruhu Cottec swójbje z božowny byl?

Luther je w pozdžišich lětach z wulkej džakownosću wo tutej swójbje rěčał a je w česćownosći tež dale styki k njej pěstował.

Kaž je Jezus Kapernaum „swoje město“ mjenował, dokelž je tam rady přebywał, tak je Luther čas swójeho žiwjenja Eisenach lubo měl. W tutym „lubym“ měsće bě najrjeńše léta swójeho žiwjenja nazhonił. Chwalena budž tamna Cottec swójbja za wšu lubosć, kotruž bě wona našemu reformatorej w jeho młodych lětach wopokazała. Lutherec swójbja drje běše tež pobožna, ale tam běše wěra bóle bojosć. W Cottec domje pak nazhoni wutrobnu, wjesołu pobožnosć. Tu so zwjazka křesćanska wěra z dobrej měšćanskeje kulturu.

Kak běchu družu šulerjo tehdom žiwi, kotřiž njemějachu tajke zbože kaž Martin Luther, zo móžeše w dobrym domje mjez dobrymi ludźimi žiwy być?

Woni bydlichu w skromnym šulskim internacie hromadže a so zežiwjachu ze spěwanjom na kemšach a z prošnjom. Tež Lutherej je so w přěních měsacach w Eisenachu tak

šło. Dokelž bě Luther nuzu šulerjow sam zeznał, je wón stajnje smilnu wutrobu za nich měl.

Što ma Eisenach hewak hišće wuznamneho nam pokazać?

Bachowy ródny dom! Johann Sebastian Bach (1685–1750) je jedyn z najwjetšich komponistow cyleho swěta — hač dotal.

Cyle blisko Eisenacha je hród Wartburg. Wjele, wjele tysac ludži tam kóžde léto horje putnikuje — létsa w jubilejnym léce wězo wosebje wjele. To wšak je tež wosebite městno, krasny hród w rjanej wokolinje z wjele dobrymi dopomnjećemi zwjazany. 900 lět je tutón hród stary. Na nim je Hilzbjeta krótke zbožowne a

kříž wot Hildesheimskeho biskupa. To rěkaše, zo pónđe do křížneje wójnje do Slubjeneho kraja. Hdyž Hilzbjeta to pytny, so wona ze stróželemi zwjeze. Hilzbjeta swójeho mandželskeho hač na mjezy durinskeho kraja přewodžeše a so tam z nim rozžohnowaše. Na Wartburg so wróciwši wusleče so pyšnu drastu a chodžeše nětko w ponižnej drasće a wudželowaje dobroty.

Po krótkich měsacach přinđzechu posoljo ze zrudnej powěsće na Wartburg: Ludwig bě po puču zahinyl. Hilzbjeta w swójeje wulkej zrudobje modleše so: „Nětk troštuj mje tón, kiž wudowy a syroty njewopuści.“ Dokelž jejny swak ju njepristojnje wobčežowaše, wuńdže wona z Wartburg dele a bludžeše so ze swojimi džěćimi po Eisenachskich hasach. W Marburgu natwari wona hospital a wěnowaše so tam tak cyle wobohim, hubjenym

Twarjenje, w kotrymž je Luther na Wartburg bydlił.

bolostne léta přebywała. Jako młoda madžarska princesna je tam přišla a bu hižo w džěcacych lětach z durinskim princem zwjazana. Wobaj měještaj so lubo kaž bratr a sotra. Hilzbjeta bě z cylej wutrobu pobožna. Hdyž wječor njebě swoju modlitwu dokonjała, tak wona w nocy njespäše, zo by ju doskónčila. Na rejach wona ženje wjace hač jednu štučku njerejwaše. „Jedna dosaha za swět, dalšich so Boha dla wzdać je lěpje.“

Hdyž džěše z hrabinku hromadže kemši, wona wšu pychu za čas mšě wotpožoži. Zrudna powěsć wo zamordowanju jeje mačerje sćini młode žiwjenje hišće chutniše. Hrabinka wobkedžbowaše ze starosćemi nutrnu pobožnosć džěsća a chcyše je do Madžarskeje wróćo dać. Hrabja Ludwig pak běše swojej młoduškeje njewjesće swěrný, da so 1220 z njeje zwěrowač. Hilzbjeta bě tehdom 15 lět stara, ale tola dorosćena, bruna we wobliču a jara rjana, chutna, pócíwa, dobroćiwa w rěčach, nutrna w modlitwje a přewšu měru smilna.

Mandželskaj so wutrobnje lubowaštaj a njerad so džěleštaj. Husto wona jeho přewodžowaše na jeho jězbach abo sedžeše z nim hromadže na konju nježiwajcy dešća a wichora. W swójeje wulkej dobroćiwošći smili so wona nad hlódnymi, chorými, nahimi.

Njezbože přinđze na młodeju mandželskeju. W léce 1227 přija Ludwig

čłowjekam. Wona tež njechodžeše wjace w swětnje drasće, ale wobleče so klóstersku drastu.

Hižo ze 24 lětimi běchu jeje mocy přetrjebane. Wona wusny sćicha kaž so nawječor slóncu chowa. — W katolskej cyrkwi wona za „swjatu“ plaći. My ewangelscy chcemy w lubosći na nju spominać.

Hdyž po hrodze Wartburg chodžachmy, so tam jejneho žiwjenja dopomnichmy, wosebje hdyž tam widžachmy rjane, wulke wobrazy, kotře bě Moritz von Schwind před něhdže 100 lětimi namolował.

Česćeny čitar so wěsće džiwa, zo na Wartburg spominamy na Hilzbjetu. Njeje tola tutón hród předewšěm z Lutherom zwjazany?

Cyle wěsće! Tu je D. Martin Luther přebywał wot 4. meje 1521 hač do započatka měrca 1522. 17. a 18. jutrownika 1521 běše Luther stał před kejžorom, kotryž jeho zatama. 26. jutrownika wotjědže Luther cyle sćicha z Wormsa a běše 2. meje w Eisenachu. Na druhi džěń posła wón swojich přecelow samych runy puć do Wittenberga. Wón chcyše hišće raz swójeho wuja w Mōhra wopytać. Tam wón pod hołym njebjom wjesnjanam předowaše. 4. meje popołdnju poda so Luther ze swojim małym přewodom na dalši puć. Hdyž běchu wosrjedž lésa njedaloko hrodu Allensteina, přihnachu nadobo jěcharjo, woprašachu so pohonča, hač ma wěsteho Luthera

we wozu. Ze stróželemi wón to wuzna. Luther chětře hišće swoju hebrejsku a greksku Bibliju hrabny a hižo z nim čěrjachu do kerkow. Luther dyrbbeše wo swoje žiwjenje porno jěcharjam běžeć, ale bórže jeho sadžichu na konja a jěchachu z nim překi a po dołhosći přez chójny a kerki a nocy w 11 hodž. běchu před wrotami hroda Wartburg. Móst bu dele pušćeny — a Luther bě wuchowany.

Na blaku dyrbbeše so swoju klósterku drastu wuslec, zo by so za to swětnu woblekł. Zwoprědka njesmědžeše swoju stwičku wopuščić, doniž jeho tonsura zarosćena njebě. Mniša mějachu włosy tak wottřihane, zo běchu kaž wěnc wokoło hlowy.

Wot 4. meje 1521 hač do započatka měrca 1522 — potajkim 10 měsacow — je Luther na hrodze Wartburg schowany był. Wšón lud wo njeho žarowaše, přetož wšitcy měnjachu, zo su Luthera ducy po puću skóncowali. Luther je na hrodze Wartburg swěru džělať. Wón je Nowy Zakoń w tutych měsacach z grekšćiny do němčiny přeložil a to tak wuběrnje, w tak rjanej a zrozumiwej řeči, zo bu jeho přeložk Biblije založk jednotneje němskeje řeče. Němski lud so za to w Lutherej dožakować njemóže. My Serbja bohužel žanoho Luthera měli njejsmy. My mamy dwaj přeložkaj Biblije, hornjoserbski a delnjoserbski. Biblija nas njeje do jedneje řeče zjednočila kaž Němcow.

Wittenberg a Wartburg stej někak lutherskej Mekka a Medina. Z nutnosću, česćownosću a džakownosću chodžiš po tutych městnach.

Luther je swój čichi wuček w nalěcu 1522 zaso wopuščil, dokelž bě we Wittenbergu zly njeměr wudyril. Sakski kurwjerch jemu kruće wotradžowaše. Wón njemóžeše jeho škitać.

„Waša kurwjerchowska miłosć njemóže mje zawěrnje škitać. Dyrbi-li što koho škitać, tak chcu skerje ja Wašu kurwjerchowsku miłosć zakitować. Ja pak přińdu w škiće jednoho wjele wjetšeho hač je to Waša kurwjerchowska miłosć. Ja přińdu w mjenje Trojeničkeho Boha. Jemu so ja poručam.“ Luther je wušol ze swójeho schowaneho wučeka do njeměrneho swěta. We Wittenbergu je wón wot njedzele Invokavit hač do njedzele Reminiscere wšědnje w měšćanskej cyrkwi předował a je z tym roznjemdrjene město změrował.

D. Martin Luther bě so za čas na hrodze změnil, zezrawil. Jeho mlode lěta běchu nimo. Nětko čakaše česi džěl jeho džělať na njeho — wědomost-

W tutej stwě je Luther na Wartburg Nowy Zakoń z grekskeje řeče do němčiny přeložował.

Luther jako Junker Jörg.

ne předžětanje jeho reformatoriskich mysłow, přeložowanje Biblije, jeho akademiske džělo, předowanje, dušowpastrystwo, k tomu stajnje dompoľny hosći, wysokich a wučenyh.

Gerhard Wirth

Njezabudž so džakować

Něhdy přińdže žónska z wulkimi starosćemi k fararjej. Chcyše sej pola njeho wutrobu woložić. Farar njeměješe runje chwile. Tuž dyrbbeše žónska čakać. Dowjedže ju do druheje stwy. Tam wuhlada wona wobraz na scěnje z rjanym hrónčkom. Jenož tři słowa: „Spytaj z džakowanjom!“ Haj, štož to dokonja! Ja nic. Za čo bych so dyrbjała džakować. Za moje starosće? Za moju nuzu?

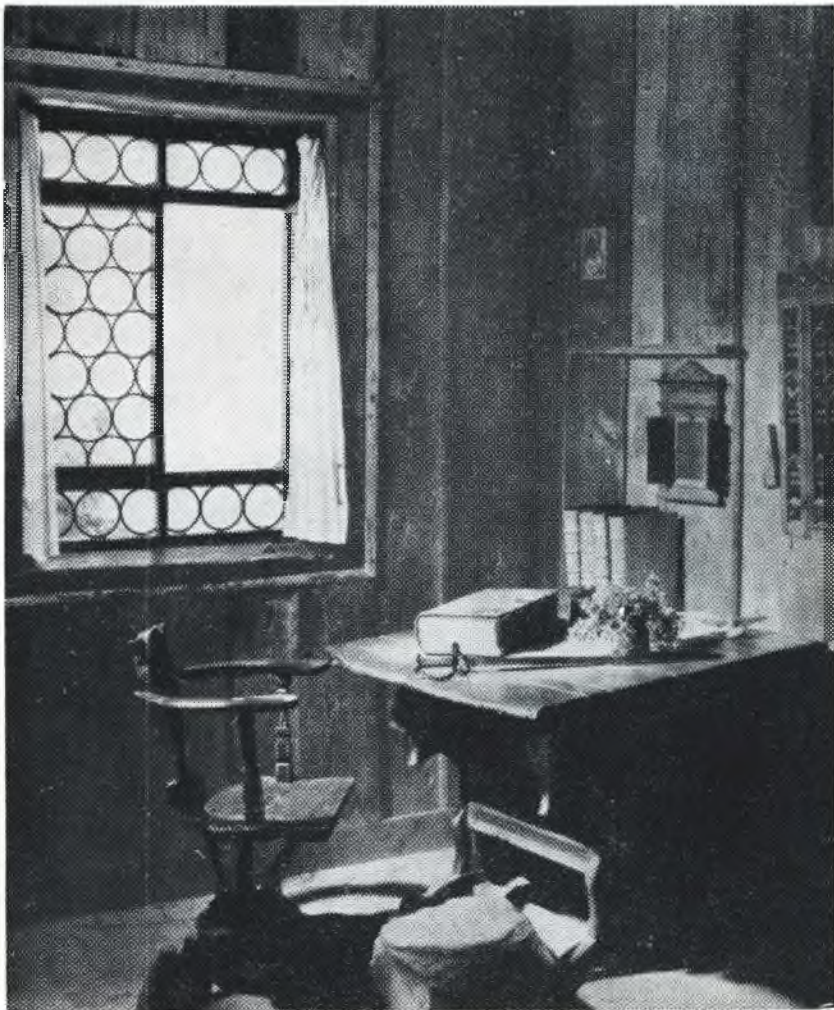
Běše wša rozhorjena. Štoha ju tele hrónčko stara? Tola z wutroby slyšeše hłos: „Nimaš woprawdže ničo, za čož so móhla džakować? Ničo?“ Žona bu njeměrna. Bě tola k fararjej přisla, zo by wón ju troštował.

Tola přeco zaso pohladny na tamny wobraz. „Spytaj z džakowanjom!“ Njebě wona na pačerjach něšto wo džakowanju wuknyła? Haj, trjehi: „... za čož wšitko sym ja winojta, so Jemu džakować a Jeho chwalić a Jemu služić a Jeho posluchać.“

Kak malo bě so po tym měla: Bě so wona docyła hižom Bohu z cylej wutrobu džakowała?

Nětko wědžeše, što měješe činić.

Jako farar po chwilece dó jstwy zastupi, njebě tam ničoť wjace.

Chudeho džěsća hody pola Chrysta

Dostojewski 1821—1881

Tole so poda patoržicu w někajkim wulkim měsće w najwjetšej zymje.

Hólčik, hišće jara mały, snano šěsć lět stary abo hišće mjenje, wotući rano we wložnej a zymnej pincy. Zawoždžety běše z někajkim plašćikom był a tuž třepotaše. Jeho dychanje džěše kaž běta para. Hdyž tam w rózku na křinje sedžeše, wón z wostudu paru přeco zaso z huby dychaše a jej ze zabawu přihladowaše. Wón bě jara hlódny. Hižo někotre razy běše wón za tole ranje k ložu stupiš, hdžež jeho chora mać ležeše na čenkej podloze, kusk walčka město zawka pod hłowu.

Kak drje je wona jow přišla? Možno, zo je ze swojim synkom z cuzeho města přijěla a tu nadobo schorjeła. Hospozu tuteje pincy běchu hakle před dwěmaj dnjomaj na policiju wzali. Wobydlerjo běchu so rozešli, každy na swoje džělo. Wróco bě jenož wostał trundler. Hižo cylički džen tam na smjersk pjany ležeše. W druhim rózku stonaše 80lětna reumatiska staruška, kotraž bě prjedy, što wě hdže, za dojku byla. Něktle tam wosamočena mrřeješe. Wona stonaše, bórčeše a swarješe na hólčka, zo so wón boješe, jej so bližić. K picu bě wón w chěži něšto dóstał, ale skórki chlěba njebě wón nihdže namakał. Wokoło džesacích bě wón raz spytal swoju mamu wubudzić.

Styskno jemu běše pō čmě. Dawno běše hižo wječor. Nichtó njebě woheň zadžělał. Wón pomasa na woblíčo swojeje mamy a džiwjaše so, zo so docyła njehibaše a běše zymna kaž scěna.

„Jara zyma tu je“ sej pomysli. Wón stejese. Swoju ruku bě tak bjez mysłow na ramjo zemrěteje položil. Potom podycha na swoje porsty, zo by je trochu zwohrěwał. A nadobo wón wuńdže z pincy. Na ložu bě so swojeje čapki dohladał. Mjelčo bě so wón domasał. Wón wšak by hižo prjedy wušoł, ale boješe so wulkeho psa, kotryž na schodže před durjemi susoda cyly džen šćowkaše. Pos tam něktle njeběše, tuž možeše holčk hnydom na drohu wuńc.

Božičko, kajke to město! Hišće ženje njebě wón tajke něšto widzał. Tam, zwotkel bě wón přijěł, tam běše w nocy tołsta, čorna čma. Jedna jenička lampa stejese na hasy. Drjewjane, niske domički su zawrjene z wokeńcami. Lědma by so směrkało, a nichtó njeby wjace na hasy był. Wšitycy so zawrěchu do swogeho domu. Jenož cyle črjody psow počnu wuńc. Sta, tysacy jich je! Wone wuja a šćowkaja cylu nóc. Za to pak bě tam tak čoplo, a jemu dawachu k jědźi, a jowle — Božo, hdy bych tola něšto k jědźi měł.

Kajki je to hołk a hara! Swětlo a ludžo! Konje a wozy! A zyma, zyma! Zymna para wustupuje konjom z tlamy. Přez mjehčki sněh klepaju jich pōdkowy na kamjenje. Ow Božo, mi chce so tak jěsć. Njech by jenož někajki kusk był. Nimo přińdže policista a tón so wobroći, zo njeby trjebał hólčka widžeć.

Ach, a tam zaso jedna hasa — ow, kak je wona šěroka! Cyle wěsće jow něšto rozdawaju. Kak woni křiča, běhaju, jězdza. A što je tam? Ow, kak wulka škleńca, a za škleńcu stwa, a wo jstwě štom: to je jědla! A na jědle wjele swěcow, wjele zlotych papjerkow a jablukow, a koło wokoło małe pōpki, małe koniki. Po jstwě běhaju džěci, wupikane, čiste. Wone so směja, sej hrajkaja, jědza a něšto pija. Tu započnje holčka z hólčkom rejwać. Kajka to rjana holčka! A někto muzika; wona je přez škleńcu słyšeć. Hólčik přihladuje, džiwa so a so samo směje. Porsty jeho bola na nohomaj. Porsty na rukomaj su čisće čerwjene a so wjace njezhubuja.

Nadobo so hólčik dopomni, zo jeho porsty bola, zaplakany a bēžeše dale. Zaso wón widzi přez druhu škleńcu do jedneje stwy. Tež tam je štom, ale na blidach pastetki — mandelowe, čerwjene, žolte. Tam sedža štyri bohate knjenje. Štōž zastupi, tomu wone dadža pastetku. Durje so stajnje wočinaju a z hasy chodža čłowjekojo nutř. Skradžu přisuny so hólč, wočini durje a zastupi. Kak woni zakřičachu! Jedna knjeni přiběža chětrje a da jemu do ruki kopejku a wočini jemu durje na hasu. Kak bě so wón nastrožał! A kopejka so jemu wusuny a kuleše so po schodženkach dele. Ze swojimi čerwjenyimi porstami nje-můžeše ju džeržeć.

Hólčik bēžeše dale a dale — hdže, sam njewědžeše. Jemu chce so zaso plakać, ale wón so boji a běži a běži a duje

sej na ruce. Bojosć jeho hrabny, dokaž so čuješe nadobo tak wosamočeny. Jemu bě styskno.

A nadobo! Božo!

Što pak to zaso je?

Ludžo tam steja w črjodach a so džiwaju: Na woknje za škleńcu su tři pōpki, małe, woblecene čerwjenu a zelenu drastu a docyła — kak žiwe wone su!

Kajki tam sedži stary mužik a čini kaž by hrał na wulkich huslach. Dwaj druhej tam stejitaj a hrajetaj na małych husličkach. Z hłowu nygaju takt. Pohladuju jedyn na druhuho. Jich huba so hiba. Woni rěča, zawěrnje rěča! Zady škleńcy pak njeje słyšeć, što rěča. Tu hakle hólčik sej přeni raz pomysli, hač sa tola woprawdže žiwe, a so dohlada, zo su to tola pōpki. Druhi raz so zasmja.

Hišće ženje njebě tajke pōpki widzał a njewědžeše, zo tajke něšto dawa. Jemu běše na plakanje a tež zaso směšno dla tych pōpkow. Nadobo so jemu zda, zo jeho wot zady něchtó za drastu přimnje: wulki zly holc tam stejese a jeho wrjesny do hłowu, wottorhny jemu čapku, kopny jeho. Hólč padny na zemju. Druzy zakřičachu. Wón so nastroži, skoči a běži, běži. Wón sam njewě, hdže běži. Chětrje do jednoho cuzeho dwora. Tam so sydney: Jow mje njenamakaju. Jow je čma!

Tam sedžeše, ale z lutej bojoscju njemůžeše so změrować. A tola, jemu bu tak derje. Ručki a nožki přestachu boleć. Jemu bu tak čoplo, tak čoplo kaž na pjecy. Jeho wotřasowaše. Ach, a potom wusny. Kak rjenje jowle wusnyć!

„Jowle kusk posedžu a — potom pōńdu zaso hladać na pōpki — sej pomysli hólč — so posmja — so na nje dopomni — docyła: kak žiwe! —“ A potom so jemu zda, zo mama jemu zaspěwa pēsničku. „Mama, ja spju. Kak rjenje so jow spi!“

„Pōńdzemoj ke mni na hody!“ pošepta nad nim čiči hlōs.

Wón bě sej pomyslił, zo je to jeho mama, ale wona to njebě Wón njewidzi, što je jeho wołał, so na njeho pochilił, jeho w čmě wobjał. Wón wza jeho za ruku — a tuž — kajke to swětlo! Ow, a kajka to jědla! Haj, to njeje docyła jědla. Tajke štomy wón docyła hišće widzał njebě. Hdže je wón něktle? Wšo so blyšći. Wšo je krasne a — wšudžom lute pōpki — ach, ně to su hólcy a hólčki. Tajke swětla! Woni rejwaju wokoło njeho, lětaju. Wšě jeho koša. Bjeru jeho, njesu jeho sobu. Haj, wón sam leci a wón widzi: Jeho mama hlada na njeho a so radostnje posmewa.

„Mama, mama! Ach, kak rjenje je tu!“ wón jej přiwoła. Znowa so hólč koši z džěćimi a wón chce jim powědać wo tych pōpkach za woknom. „Što, wy sće te hólcy a te hólčki?“ so jich praša. Wón so na nich směje a ma jich lubo.

„Tole je Chrystusowy hodowny štom“, jemu wotmołwja. Pola Chrysta je na tutym dnju za wšě te džěćatka hodowny štom, kotrež same žadyn nimaju. — Někto wón widžeše, zo běchu wšitke hólcy a holcy runje tajke kaž wón. Wšitycy hromadže běchu pola Chrysta jako jandželjo — a Wón sam srjedz nich, wupřestrěwa jim ruce, žohnuje jich a — jich maćerje. A maćerje tutych džěci steja na boku a plakaju. Kōžda znaje swogeho synka abo swoju džowčičku. Wone lětaju k nim a koša je. Wone trěja jim sylzy z wočow a proša je, zo tola njebychu plakała, jim je tola jow tak derje ...

Nazajtra nadeńdžechu małe čělo zaběžaneho a zmjerznjeného hólčka. Tež jeho mać namakachu. Ta běše hižo prjedy njeho wumrěla.

Wobaj so zaso widžeštaj pola Knjeza Boha w njebjesach.

Z rušćiny swobodnje přeložil W.

Serbska Boža nóc w Njeswaćidle
Patoržicu w 15.30 hodž.

Naš džěd a wowka

Wjele lět hižo na Budestečanskim pohrjebnišću wotpočujetaj. Tam a sem k jeju rownym hórkam z dzaknej wutrobu přistupju myslo na to, kak derje staj z nami měníloj. Wobaj wisastaj na swojej narodnosći a lubowastaj swój Boži dom z cyłej wutrobu. Džěd běše čicheje a měrnej powahi njeměješe nikoino za njepřecěla. Kóždy měješe jeho zarić. Všěm, kotrychž znaeje a kiž so poslednjemu wotpočinkej njesechu, poslednju česć wopokaza. Kóždu njedzělu chodzeše daloki puć ke mši. Měješe dvě norje překročić a běše to woprawdžity woppor w jeho starobje. Ničo pak jeho njewotdžeržowaše, zo by došoł do Božeho domu, žane wjedro!

Bě tež raz njedzěla, na kotrejž dyrbješe přijěć přeni raz powětrowa lóž. Wobydlerjo cyłeje wjeski so na bliškeje hórce zhromadžachu a čakachu z njesměrnej sčerpnosću na nowy podawk. Hodžiny pak zańdžechu a ničo so njesta. Zony dyrbjachu zaso domoj a mužam bě so naposled tež wostudžilo, tak zo w šitcy wróćichu. Hdyž džěd wote mše z kerkow wustupi, zasłyša nadobo něšto spodziwne. Pozběhnywši woči, wuhlada wulkeho hobra so w powětře pohibuju. Zepelin bě so někak tři hodžiny abo dlěje zakomdžil a so trošku zabłudžil. Jako jenički ze wsy bě džěd jeho wuhladał. Samsne popołdnjo běchu so nimale wšitcy ze wsy pola njeho zhromadžili, a tež my, jeho wnučki, rady zabawje připosluchachmy.

Hdyž so wo duchownych abo wo Božej mše rěčeše, sej njesmědžeše ničo zwěrić, někak swarjeć abo kritizować, to by hnydom z wótrym słowom napřečo stupił. (Što drje by džensa našim wosadnym prajił?)

Raz běše kruta zyma a zaso njedzěla. Wětr howrješe a bě sylna třeskańca. Džěd njobě so w zwučenym času wrócił, što bě so stało?

Mać džěše po wobjedze po wodu — poprawom hewak stajnje pozdžišo — wusłyša někajke wołanje a doběža z dwora do toho směra a wuhlada, zo je wbohi hižo hać do šije ze sněhom zawěty. Mocy wjace njedosahachu, zo by so sam wuswobodzić mohl. Bóh pak bě swoju wobarnowacu ruku nad nim dzeržal.

Při njeprijomnym wjedrje wowka jeho wot nětka prošeše, zo by doma wostał, ale na to wón jenož sčicha wotmołwi: „To wšak je moja wěc.“

Hdyž bě Bóh jeho we wysokej starobje wotwołał, zastupi k nam suso-džinka. Mać jej praji, zo je runje džěd swojej woće na přeco zańdželił, tak wona rjekny, nětk budže wo nim rěkać: Pój nuť, ty dobry a swěrný wotročko, ty sy nad małym swěrný byl, ja chu će nad wjele postajić, dži nuť, do twojeho knjeza wjesela!“ To běše za mnje krasny trošt, dokelž běch zrudny. Wisachmy wšak wšitcy na nim. Wulka syła ludži jeho k poslednjemu wotpočinkej přewodzeše.

Wowka, kiž hižo lěta dołho we ložu ležeše, njemóžeše sobu hić. Kručě bě na ložo sputana a wjeseleše so, hdyž jej powědachmy, štož běše wosebiteho. Najradšo připosluchaše, hdyž wě-džachmy hišće něšto z njezdělskeho

predowanja. Jeničke přeće, kiž hišće měješe, bě, zo by so hišće raz na njezdělskej Božej službje wobdželić mohl, ale hruba chorosć, kiž bóle a bóle přiběraše, jej to njedowoli.

Šulske nadawki, kiž dyrbjachmy z hlowy nawuknyć, kručě přeslyšowaše, zo by wšo hladce a derje šlo. Runje to same bě z pačerskej wučbu. Mi wšak wuknjenje čezko padny. Hdyž w druhich předmjetach wšelake zapřimnyć njemóžach, mje wučer pochłosta, dokelž wšak to druge z hlowy derje nawuknych. To same bě w pačerskej wučbje, hdžež druhdy duchowny hněwny na mnje pohladny, myslo zo njekedžbuju abo sym nje-lóštny.

K hodam bě za wowku wulke wjesele, hdyž móžeše kóždemu z nas něšto daric. Dołho so hižo wjeselachmy na hody.

Jako běchmy hišće młódše, wza wona nas sobu na Božu noc, kiž běše tehdy patoržicu jenož serbska a cyrkej poına kemšerjow. Na dompuću nam wot Božeho džěsća powědaše a my dočakać njemóžachmy, zo bychmy rano zwobradzene měli. Krasne wokomiki, hdyž smědzachmy do hodownej stwy stupić a po kěrlušu „Ja z njobjes dele přiřidu k wam“ so kóždy do swojich darow da.

Pol lěta po džědowej smjerći bu wowka do Božej wěčnosti zwołana. W křesćanskej sčerplicnosći je znjesla bóla a horjo a je změnila křiž z krónu.

P. Ha. w Ha.

Něhdy Lutherec statok — lěwy — w Möhra.

Milnowody ...

... ze sylnej milinu wjedu tež přez naš lužiski kraj. Hdyž tele čenke groty widžiš, njemóžeš sej myslić, zo we nich telko energije tči. Hdyž potom slyšiš wulke motory brunčec, wěš, zo bychu mjelčale, hdy bychu milinu njeměte. Hdyž motor běži, slyšiš potajnu móc skutkować.

Njeje podobnje z našim poměrom — mjez nami čłowjekami a Bohom?

Kóždu njedzělu přěduje so na kemšach wo wulkej mocy. Młodži ludžo studuju na wysokich šulach, zo bychu so tutej mocy Božej přibližili. Wša próca by podarmo byla, hdy bychu so njewjazali z Knjezom. Wšudžom na swěće pisaja knihi, w kotrychž něšto wo tutej Božej mocy stej. Móžeš cyle swj. Pismo přečitać a njenazhoniš

tola ničo wo tutej mocy, kotraž skały rozlžama, jelizo nječitaš z wutrobu.

Bóh chce, zo bychmy so čisće na njeho zwjazali. Jenož tam, hdžež je kontakt, móže milina skutkować. A naš kontakt z Bohom?

To je naša modlitwa! Wězo njemóžemy ze styknjenymaj rukomaj po swěće wokoło běhać. Započny pak kóždy džen z modlenjom! A cyły džen nam tola tak wjele možnosćow poskića, ruce styknje. Njezabiwajmy čas z njetrjebawšim bledženjom! Tuž:

Jezu, při tebi chcu wostać,
tebi služić wobstajnje;
kak mohl bjez tebe tu dostać
zbože, měr a wjesele?

Žiwjenje sy wokřewjenje,
duše čěrjenje ty sam,
tak kaž winowc dawa kćenje,
móc a žiwnosć halozam.

Z wosadow

Z Bukec. 78 lět stary zemře njedzělu, 5. nowembra, wumjenkar Awgust Běrka z Wuježka. Wón bě swěrný Serb a je swěru serbske Bože služby a wšitke wuhotowanja Serbskeho cyrkwinskeho dnja wopytował. Skoro 40 lět bě wón cyrkwinski předstejer a je so stajnje z wosebitej lubosću a tež z wěcnyjstojnosću starał wo naš cyrkwinski lěs. Krótko po Serbskim cyrkwiskim dnju w Bukecach 1966 schori. Wón bě hišće wšo sobu derje přihotował a so jara zwjeselił na poradženym zarjadowanju tutoho swjědzenja, jako jeho chorosć wudyri a woni jeho přinjesechu do chorownje. Tehdom hižom wšitcy myslachu, zo bórce wumře; dokelž měješe wulke styskanje po domje, pušičihu jeho hišće raz dom. A tu so zaso trochu zhraba a bu swojim doma zaso za poldra lět darjeny. Wón měješe zajim za wšo, ale wosebje jemu Bože słowo na wutrobje ležeše. Někotre razy dósta Bože wotkazanje doma. Jako bu jeho swěrný serbski susod Hermann Albert před krótkim nahle na Božu prawdu wotwołany, je sebi to tak k wutrobje wzał, zo je bórce potom, hišće raz wótrě wołajo wo Chrystusowu hnadu, za nim šol do wěčnosti. Wosada so jemu wutrobnje džakuje za wšu jeho lubosć a swěrnosć.

Klukš. Sobotu, 4. nazymnika 1967, bu wosadny farar Pawoł Wirth z dr. med. Frauku rodž. Wustmannec zwěrowany. Pozawnowy chor a džěci běchu wěrowanje na rjane wasnje swjědzensce wuhotowali. Wosadni běchu we wulkej ličbje do Božeho domu přišli, zo bychu so tež sobu modlili za swój farski dom.

Nakład Domowina. — Wuchadža z licencu č. 417 nowinskeho zarjada pola předsydy ministerskeje rady NDR jónkróć za měsac. — Rjadyje Konwent serbskich ewangeliskich duchownych. — Hłowny zamožity redaktor: superintendent Gerhard Wirth-Njeswačidlski. — Čisć: Nowa Doba, čisćerňa Domowiny w Budyšinje (III-4-9-3221).